

Ο κόσμος έχει μπει σε ταχύτερες αλλαγές... όποιος δεν τις καταλάβει θα μείνει πίσω... και πλέον η κρίση είναι η νέα κανονικότητα

ΟΧΙ ΑΛΛΟ

ΛΙΓΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τάδε έφη ο Ε. Μυτιληναίος, πρόεδρος του ομώνυμου βιομηχανικού ομίλου, με ισχυρή θέση¹ στον εγχώριο καπιταλισμό –και όχι μόνο, σε πρόσφατο συνέδριο του «Κύκλου Ιδεών» (think tank του Ε. Βενιζέλου, πρώην προέδρου του πασοκ) για την ελληνική οικονομία. Στο ίδιο συνέδριο «προειδοποίησε» ότι η τρέχουσα ενεργειακή κρίση θα «είναι η πρώτη εκ των πολλών που έρχονται». Τί τον έπιασε; Γιατί ένα αφεντικό του διαμετρήματός του μετατρέπεται σε μετεωρολόγο των μελλοντικών δεινών; Πως και η κρίση μετατράπηκε από «ευκαιρία», που μας λέγανε τόσα χρόνια, σε «νέα κανονικότητα»; Τί πήγε τόσο στραβά;

Σ' αυτό το κείμενο, ακροθιγώς (και μόνο!) επιχειρούμε να περιγράψουμε την περίμετρο μιας θεματολογικής αλυσίδας που περιλαμβάνει την «κλιματική αλλαγή»/κρίση, την ενεργειακή κρίση/αναδιάρθρωση (και το πιο διάσημο υποκοριστικό της, την «πράσινη ενέργεια») και τις υπόλοιπες καπιταλιστικές δραστηριότητες, με τις οποίες βρίσκεται σε άμεση ή έμμεση συνάφεια –σημειώνοντας μερικές βασικές εξελίξεις σε ευρωπαϊκό κι ελληνικό επίπεδο. Κάνουμε αυτή την επιλογή, εκτιμώντας στέρεα ότι η διακυβέρνηση της κρίσης/έκτακτης ανάγκης, ή αλλιώς, των διαδοχικών και αλυσιδωτών κρίσεων θα είναι όντως η νέα κανονικότητα –και η ιστορική περίοδος covid-19 (η οποία άλλωστε συνεχίζεται...) άνοιξε αυτή την αυλαία με τον πάταγο που αντιστοιχούσε σε τέτοιου μεγέθους εγχειρήματα.

1. Ο όμιλος Μυτιληναίος, μέσω των εταιρειών που ελέγχει, αποτελεί τον μεγαλύτερο ανεξάρτητο παραγωγό και προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα, με ενεργειακό χαρτοφυλάκιο δυναμικότητας άνω των 1.200 MW, που ξεπερνά το 13,5% του ενεργού και αδειοδοτημένου εγκατεστημένου θερμικού παραγωγικού δυναμικού της χώρας. Μια άλλη εταιρία του ομίλου, το Αλουμίνιον της Ελλάδος, αποτελεί τον μεγαλύτερο καθετοποιημένο παραγωγό αλουμινίου και αλουμίνια στην Ευρώπη. (τα αποσπάσματα είναι από το site του ομίλου)

Ξεκινώντας, ας επαναλάβουμε εδώ το κεντρικό αφήγημα της κυρίαρχης ιδεολογίας με δικά μας λόγια: δύο αιώνες εντατικής καπιταλιστικής εκμετάλλευσης της φύσης, των πρώτων υλών και, φυσικά, της εργασίας έχουν συσσωρεύσει τεράστια καταστροφή σε πολλά μέρη του πλανήτη (πράγματι...) κι έχουν φτάσει να επηρεάσουν την ατμόσφαιρά του λόγω των αερίων του θερμοκηπίου, σε τέτοιο βαθμό, ώστε να προκαλούν πλέον την υπερθέρμανσή του. Άρα χρειάζεται να αναλάβουμε δράση ώστε να αντιστρέψουμε αυτή την τάση.

Απλό κι εύπεπτο ακούγεται –είναι έτσι όμως; Στην πραγματικότητα κανείς δε γνωρίζει με σιγουριά. Αυτό που συμβαίνει τις τελευταίες δεκαετίες είναι ερμηνείες επί ερμηνειών πάνω σε μετρήσεις επιστημονικών δεδομένων για να υποστηριχθεί τελικά το τάδε ή το δείνα, υποτίθεται αντικειμενικό, συμπέρασμα. Την ίδια στιγμή, οι περίπλοκοι παράγοντες μεταβολής του κλίματος, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, ούτε μονοσήμαντοι είναι ούτε έχουν κατανοηθεί σε ικανό βαθμό από την επιστημονική κοινότητα ώστε να υπάρχει κάποιο ακλόνητο συμπέρασμα περί της «ανθρωπογενούς φύσης της κλιματικής αλλαγής». Άλλωστε είναι γνωστό πως το κλίμα του πλανήτη είχε απότομες και

βίαιες μεταβολές και πολύ πριν την καπιταλιστική επέλαση.

Μήπως ένα τέτοιο (αβέβαιο) συμπέρασμα από την πλευρά μας «αθρώνει» τον καπιταλιστικό κόσμο και τα διαχρονικά εγκλήματά του; Ίσα-ίσα λέμε! Ενώ αυτά ισχύουν στο ακέραιο, δεν είμαστε καθόλου διατεθειμένοι/ες να προσφέρουμε κάποιου είδους «ακλόνητα επιχειρήματα» στη διαιώνιση αυτής της λεηλασίας! Διότι, είναι απόλυτα σαφές πια, το ιδεολόγημα της ανθρωπογενούς κλιματικής αλλαγής έχει θέσει σε λειτουργία ένα παγκόσμιο εγχείρημα καπιταλιστικής κρίσης/αναδιάρθρωσης, το οποίο απλώνεται από τις πρώτες ύλες και την παραγωγή/αποθήκευση/διανομή ενέργειας και φτάνει μέχρι τις διατροφικές συνήθειες ή ακόμα και τις πανδημίες, καλή ώρα. Κι όταν τα αφεντικά και τα κράτη μιλούν για διαδοχικές κρίσεις, τις οποίες εν μέρει προκαλούν και εν συνόλω επωφελούνται, καλό θα ήταν να μην κοιτάμε άλλο που δείχνουν τα δάχτυλά τους. Είκοσι και πλέον μήνες της covid-19 διαχείρισης θα έπρεπε να είναι ενδεικτικοί πια.

Το γεγονός ότι αναφερόμαστε σ' ένα παγκόσμιο εγχείρημα κρίσης/αναδιάρθρωσης με βασικό νομιμοποιητικό επιχειρήμα την κλιματική αλλαγή, δεν

ΔΕΗ; ΠΟΙΑ ΔΕΗ;

Πρωτοποριακές –και απόλυτα ελληνικές ιδέες– αναπτύσσονται στα πλαίσια της πράσινης ανάπτυξης. Όπως αυτή: μια αγροτική φυλακή θα είναι ένα από τα αντισταθμιστικά έργα του κλεισίματος του εργοστασίου της ΔΕΗ στην Μεγαλόπολη! Σχετικό δημοσίευμα αναφέρει:

“...Το εν λόγω Κατάστημα Κράτησης που θα κατασκευαστεί στο πλαίσιο της αποκατάστασης των συνεπειών από

την απολιγνιτοποίηση των μονάδων της Μεγαλόπολης, θα έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη για την τοπική κοινωνία, με δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ενίσχυση των τοπικών επιχειρήσεων και κλάδων. Θα είναι ανοικτού τύπου και θα φιλοξενεί κρατούμενους καταδικασθέντες με μικρές ποινές, στα πρότυπα των αγροτικών Καταστημάτων, ωστόσο, θα μπορούν οι κρατούμενοι να συμμετέχουν και σε άλλες εργασίες συνδεδεμένες με οικονομικές δραστηριότητες της περιοχής...”

ΚΑΡΒΟΥΝΟ!

ΠΕΡΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

συνεπάγεται καθόλου ότι πρόκειται περί ενός κοινού και ενιαίου σχεδίου. Το αντίθετο συμβαίνει: κράτη κι αφεντικά επιχειρούν να επιβάλλουν τους όρους τους πάνω και κάτω από τα τραπέζια των διαπραγματεύσεων², αναδιρθρώνοντας, όχι μόνο τους «εθνικούς» καπιταλισμούς τους, αλλά και ανοίγοντας νέα πεδία ανταγωνισμών και εκμετάλλευσης.

Σχηματίζεται έτσι σιγά σιγά μια νέα οικονομία και γεωπολιτική των πρώτων υλών και των πηγών ενέργειας. Η δεύτερη Βιομηχανική Επανάσταση (τέλη 19^{ου}-αρχές 20^{ου} αιώνα) και οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι που την συνόδευσαν, καθιέρωσαν τις μηχανές εσωτερικής καύσης, τον κύκλο του πετρελαίου (με γεωγραφικό κέντρο τον Περσικό Κόλπο) και των παραγώγων του, το ασάλι και το αλουμίνιο. Η τρίτη, σηματοδότησε το πέρασμα στα ψηφιακά μικροηλεκτρονικά εξαρτήματα (με προεξέχοντες τους ημιαγωγούς), το απαραίτητο silicon (πυρίτιο στα ελληνικά) για την κατασκευή τους, ανοίγοντας έτσι το δρόμο στην κυβερνο-επέκταση της καπιταλιστικής αξιοποίησης και κερδοφορίας, από τους οικιακούς υπολογιστές έως το ίντερνετ και τα κινητά. Το τριτοκύμα, τέταρτο κύμα επίθεσης των αφεντικών, καταλύτης του οποίου είναι η covid-19 διαχείριση, έχει στην προμετωπίδα του την «πράσινη ενέργεια» και τα rare earths (σπάνιες γαίες) μέταλλα, δίπλα στη δικτύωση και τη διαλειτουργικότητα κάθε είδους ηλεκτρονικής μηχανής (Internet of Things) και την εκτεταμένη χρήση εφαρμογών της τεχνητής νοημοσύνης σε κάθε πιθανό καπιταλιστικό πεδίο.

Με λίγα λόγια, ενώ η καπιταλιστική κρίση μαίνεται, τα κράτη και τ' αφεντικά έχουν εξαπολύσει ένα νέο τεχνο-επιστημονικό κύμα επίθεσης εναντίον μας και παράλληλα έχουν ανοίξει τον

μεταξύ τους ανταγωνισμό όσο ποτέ ξανά τις τελευταίες δεκαετίες.

Το παράδειγμα του τί κάνει σχετικά η ΕΕ είναι πολύ ενδεικτικό. Μερικά από τα πρωτοκλασάτα κράτη της ΕΕ, με πρώτη και καλύτερη την Γερμανία, προπορεύονταν επί πολλά χρόνια στις σχετικές «οικολογικές» τεχνολογίες πράσινης ενέργειας. Αυτή η πραγματικότητα εκπορεύθηκε φυσικά από την αφομοίωση των μαχητικών οικολογικών (και όχι μόνο) κινημάτων των 80's, αλλά πλέον έχει προχωρήσει πολύ παραπέρα. Οι τρέχουσες φιλοδοξίες της ΕΕ –οι οποίες, όπως πάντα, υπολείπονται της υλοποίησής τους- είναι πολύ υψηλές: τα ευρω-αφεντικά αυτοπαρουσιάζονται ως «κλιματική υπερδύναμη». Τι ακριβώς σημαίνει αυτό; Σε πρώτο χρόνο η ΕΕ έχει δεσμευθεί ότι θα μετασχηματιστεί έως το 2050 σε μπλοκ μηδενικών εκπομπών άνθρακα (net-zero emissions) και γι' αυτό τον σκοπό έχει θεσμοθετήσει το European Green Deal από τον Δεκέμβριο του 2020. Αυτή η συμφωνία περιλαμβάνει την κινητοποίηση εκατοντάδων δισεκατομμυρίων ευρώ για τη χρηματοδότηση πρότζεκτ στην ενέργεια, τις μεταφορές, τη γεωργία, τη βιομηχανία και μια σειρά άλλους κλάδους ώστε να επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος.

Δε χρειάζεται φοβερή οξυδέρκεια για να γίνει κατανοητό ότι η ΕΕ, ως συλλογικό όργανο των αφεντικών, μασκάρει, υπό την ετικέτα European Green Deal, ένα πανευρωπαϊκό σχέδιο/ταμείο καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης. Το οποίο ήδη υλοποιεί πρότζεκτ εντός του μπλοκ ενώ η φιλοδοξία που υπάρχει είναι να διαμορφώσει τη δυναμική για καπιταλιστική επέκταση κι εκτός ΕΕ: π.χ. στήνοντας ενεργειακές και άλλες υποδομές στις διάφορες πετρο-δικτατορίες ώστε να ξεπεράσουν «ομαλά» το σοκ της μετάβασης προς ένα κόσμο

μετά το πετρέλαιο. Τέλος, όπως αποδεικνύεται και σ' αυτή την περίπτωση, η συγκυρία covid-19 επιτάχυνε τις εξελίξεις και δεν τις φρέναρε: περίπου 600 δις ευρώ από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης (το 1/3 του δηλαδή) προορίζονται να χρηματοδοτήσουν, σε όλη την Ευρώπη, πρότζεκτ που περιγράφονται στο European Green Deal.

Είναι λογικό λοιπόν που οι κεντρικές κατευθύνσεις της ΕΕ έχουν σαφή αντανάκλαση και στην ελληνική καπιταλιστική πραγματικότητα. Δεν είναι μόνο ότι η «πράσινη μετάβαση» είναι ο πρώτος πυλώνας του Ελλάδα 2.0 (του εγχώριου Ταμείου Ανάκαμψης, με χρήματα της ΕΕ) και ο πιο πλουσιόπλοχος επιδοτούμενος με 6 δις ευρώ. Πολύ πριν την συγκυρία covid-19 το «διορατικό» κατασκευαστικό κεφάλαιο της χώρας, όλα τα βαριά χαρτιά του και πολλά από τα μικρομεσαία, είχαν (κι έχουν) εξασφαλίσει άδειες εκμετάλλευσης σε όλη σχεδόν την επικράτεια, σπώντας ανεμογεννήτριες και φωτοβολταϊκά πάνελ. Κι ενώ αυτά τα έργα έχουν εξαιρετικά αμφίβολη αποτελεσματικότητα από στενά ενεργειακή άποψη³, οι επενδύσεις που έχουν γίνει –και πρόκειται να γίνουν- μαζί με τις κρατικές επιδοτήσεις που θεωρούνται δεδομένες τώρα και στο μέλλον, εξασφαλίζουν ότι το ελληνικό κατασκευαστικό κεφάλαιο έχει βρει τους νέους «ολυμπιακούς» του αγώνες. Ίσως αυτός να είναι και ο λόγος που αφεντικά του μεγέθους ενός Β. Μαρινάκη εισέρχονται στα μετοχικά κεφάλαια εταιρειών, όπως η ΤΕΡΝΑ Ενεργειακή. Αποβλέπουν σε εύκολες αποδόσεις από

Τ' αφεντικά (εδώ ο economist) "ανησυχούν" πολύ για την ενεργειακή κρίση. Ανάμεσα σε άλλους λόγους, επειδή εκτιμούν ότι θα προκαλέσει μια "λαϊκιστική αντίδραση" στην ενεργειακή μετάβαση και το δυσθεώρητο κόστος της. Κάτι παραπάνω θα ξέρουν... Αν όχι για τις αντιδράσεις, σίγουρα για το κόστος.

έργα ΑΠΕ, ειδικά από την στιγμή που δείχνει να ξεκινά και το γιγαντιαίο, για τα ελληνικά δεδομένα, εγχείρημα της απολιγνιτοποίησης –όπως επίσης και μερικά μεγάλα πρότζεκτ διαχείρισης αστικών απορριμμάτων.

Είναι πολλά τα λεφτά λοιπόν και το μόνο που προβλέπεται είναι να γίνουν ακόμα περισσότερα. Κάπως έτσι, η τρέχουσα ενεργειακή κρίση, «η πρώτη εκ των πολλών που έρχονται», είναι το πρώτο μισό της αναδιάρθρωσης που περιγράφουμε παραπάνω. Κάπως έτσι, η έννοια της «ενεργειακής φτώχειας» έχει εισαχθεί βίαια στο καθημερινό λεξιλόγιο, δίπλα στις καραντίνες και τους υγειονομικούς διαχωρισμούς της covid εποχής. Πρόκειται για την ίδια κι ενιαία επίθεση στην πολυεθνική εργατική τάξη και την αναπαραγωγή της. Η οποία αποκτάει όλο και περισσότερες όψεις, όσο οι κρίσεις είναι η νέα κανονικότητα, όσο η αναδιάρθρωση επιβάλλεται με την ασάλινη αναγκαιότητά της. Και κάπου στο βάθος ξεπροβάλλουν οι «αρνητές της κλιματικής αλλαγής», δίπλα στους «αρνητές του κορωνοϊού» και τους «αντιεμβολιαστές»...

2. Το σχετικό παγκόσμιο διακρατικό φόρουμ, υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, είναι οι ετήσιες Διασκέψεις για την Κλιματική Αλλαγή. Η ερχόμενη 26η Διάσκεψη θα διεξαχθεί στις αρχές Νοεμβρίου στην Γλασκώβη.

3. Ο ήλιος και ο αέρας είναι μεν τσάμπα, αλλά δεν είναι πάντα διαθέσιμοι: τη νύχτα δεν έχει ήλιο κι επίσης δε φυσάει πάντα. Με άλλα λόγια, η πραγματική παραγωγή ενέργειας από «ανανεώσιμες πηγές» υπολείπεται κατά πολύ της ονομαστικής τιμής τους.